

רשימות חוברת קו

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת ואתחנן, שבת נחמו, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — המשך הרשימה דב' ניסן תרצ"ז, פאריז, בענין "המשכן וחנוכת המשכן" (ב).

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים“

עש"ק פ' ואתחנן, שבת נחמו, ה'תשנ"ז
ברוקלין, נ.י.

והנה בכדי שיהי' נחשב לברי' ולא בטיל כמה תנאים בזה (יו"ד ס"ק): דבר שהי' בו נשמה (מכות יז.) ובא"ל הרי יכול ליבטל אם יתחיל בעבודת הבירורים. וזהו שארז"ל אסור לאכול — נהמא אפוס חרבא ליכול, שיהי' ובטן רשעים תחסר — קודם שיתפלל (ברכות י:) כי קודם התפלה אין נפה"א מתגלה בהאדם (הקדמת לקו"ת לג"פ) וישראל מקבלים חיות דוקא ע"י נפה"א. ואף דבאגה"ת פ"ו איתא דהיינו דוקא בזמן הבית וכו' משא"כ עכשיו הרי פי' בקונ' ומעין ס"ז ויא' שרק לפי שעה אפשר שישראל יקבל חיות מאחוריים וכו'. ולכן לא יתחיל בענין הברורים — ובזה יש להמתיק ג"כ ההמשך שם מיד לאח"ז כל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל וכו' לאחר שנתגאה זה וכו', כי כיון שאינו בדין ברי' ובכ"ז דעתו שאינו בטל וע"כ הוא מפני שמחשב עצמו לדבר חשוב שג"כ אינו בטל וכמו חתיכה הרלהת"כ.

עוד תנאי בדין ברי' שיהי' ענינו מתחילת בריתו כן (רש"י ד"ה טמאה חולין קב:). ובכלל הרי תנאי זה ישנו בכאו"א. כי בכיו"י מתחיל ענין חדש, חדשים לבקרים, וכמ"ש המחזיר נשמות וכו' ואומרים בכיו"י נשמה שנתת בי טהורה וכו' הרי שמתחלת בריתו נכנסת בו נפה"א ובמילא כ"א שייך לבירור חלקו בעולם.

עוד תנאי שיהי' שלם שלא יחסר ממנו אבר, דכתיב תמים תהי' עם ד"א כשיהי' ד' א' דהיינו ע"י המצות שהם ממשיכים חיות באיברי הנפש ועי"ז גם באיברי הגוף, רמ"ח כנגד רמ"ח מ"ע ושס"ה כנגד שס"ה גידים יהי' תמים (לקו"ת נצבים כה"מ ס"ב) משא"כ אם חטא אינו ברי' ויש לו לירא מפני עבודת הבירורים כי עלול יותר לחטא, וכמרז"ל כך היא אומנתו של יצה"ר וכו' עד שא"ל לך עבוד ע"ז (שבת קה:) כי בתחלה לא הי' שייך לזה, וארז"ל עבר ושנה כהיתר נעשה לו (יומא פו:) בכלל ובפרט באותו דבר גופא שלכן ארז"ל ה"ד בע"ת וכו' באותה אשה באותו פרק באותו מקום (יומא פו:) שיצרו מתגבר עליו (רש"י שם), וכידוע () שאל יאמר אדם א"א וכו' אלא אפשרי ומה אעשה שאבי וכו' הוא דוקא בצדיק ולא בבע"ת כי הוא צריך להתרחק אף שכבר עשה תשובה ובפרט קודם ששב שיש שליטה בו וגם בתומ"צ שעושה יונקים מזה (לעיי' הל' ת"ת לאדה"ז וקונ' ומעין שם).

ובכלל יש מדריגות בזה באופן הכניסה בבירורים שלכן יש דברים שמותר גם קודם התפלה וכמו שתית מים (עיי' או"ח ספ"ט) כי גם אז

יש בו נפה"א וכמש"א נשמה שנתת בי וא"כ הוא בדין ברי' (ובדוגמת דבר בשו"ע אדה"ז מה"ת סס"ד גמר ועיקר הכניסה כשהוא בן יג"ש ותחילתה בחינוך לתומ"צ גם במילה. ובקונ' ומעין שהתחלת פעולתה הוא ביג"ש) וע"ה אסור לאכול בשר (פסחים מט:) משא"כ ת"ח. ענין הנדרים. ולכן נאמר על בע"ת שצריך לסגף עצמו שלא יחזור לסורו (לקו"ת כי תצא). ולכאורה גם בבע"ת יש לחלק שאם עשה מאהבה שעוקר מעיקרא, נעשה כזכיות (יומא פו.), הרי הוא כדמעיקרא, משא"כ עושה מיראה שמקצת שמו עליו צריך לסגף וכו'.

ה. והנה, בהמשך להאמור לעיל (ס"ג) שיש לכל אחד מישראל לתק"ס אמות מרובעות, ושיעורו עצמו הוא רק אמה אחת, שבזה נרמז שגם בשיעור היותר גדול (תתק"ס) לא בטיל, להיותו "ברי" — יש להוסיף ולבאר פרטי התנאים ד"ברי" בעבודת האדם, שהרי בכדי שיהי' נחשב לברי' ולא בטיל, צריך להיות כמה תנאים בזה (כמבואר בשו"ע יו"ד ס"ק⁵⁴):

א) דבר שהי' בו נשמה (מכות יז, א⁵⁵). וענינו בעבודת האדם — שהחשיבות דכל אחד מישראל בתור ברי' שלא בטיל בצאתו לעבודת הבירורים בעולם, היא, רק לאחרי שכבר נתגלתה הנשמה שבו (ע"י התפלה, כדלקמן), ובאם לאו (אם עדיין לא נתגלתה בו הנשמה), הרי אינו נחשב לברי' שלא בטיל, אלא יכול ליבטל — אם יתחיל בעבודת הבירורים.

וזהו שאמרו רז"ל אסור לאכול — אכילה שעלי' נאמר "נהמא אפום חרבא ליכול"⁵⁶, לברר המאכל שע"ז יהי' "ובטן רשעים תחסר"⁵⁷ ("רשעים הם החיצונים וע"י האכילה מבררים מהם חיל בלע ויקיאנו .. ועי"ז לוקח ממנו החיות שבזלעו"ז .. נחסר החיות שבלעו"⁵⁸) — קודם שיתפלל (ברכות י, ב⁵⁹), כי:

קודם התפלה אין נפש האלקית מתגלה בהאדם (הקדמת לקו"ת לג"פ⁶⁰),

והרי ישראל מקבלים חיות דוקא ע"י נפש האלקית,

— ואף דבאגה"ת פ"ו איתא דהיינו דוקא בזמן הבית, שאז לא היו מקבלים חיות לגופם רק ע"י נפש האלקית לבדה וכו', משא"כ

54) ושם: "אין לו דין ברי' אא"כ הוא דבר שהי' בו חיות .. וכן צריך שיהא דבר שאסור מתחילת ברייתו .. וכן צריך שיהי' דבר שלם".

55) ושם: "בריית נשמה חשובה, חטה לא חשובה".

56) זח"ג קפח, ב.

57) משלי יג, כה.

58) תו"א ר"פ חיי שרה (טו, ג).

59) ושם: "מאי דכתיב לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם".

60) ושם (נדרפס באוה"ת בראשית (כרך ו') בתחלתו): "הנה כתיב לא תאכלו על הדם, וארז"ל לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. הענין שקודם התפלה אין הנפש האלקית מתגלה בהאדם וכו'", עיי"ש בארוכה (וראה גם לקו"ת פינחס עט, ד).

עכשיו כו' — הרי פירש בקונטרס ומעין ס"ז ויא' 61 שרק לפי שעה אפשר שישראל יקבל חיות מאחוריים וכו' —

ונמצא, שקודם התפלה שאין נפש האלקית מתגלה בו, ה"ה נחשב כדבר שאין בו נשמה, ובמילא, אינו נחשב לברי'. ולכן לא יתחיל בענין הבירורים, כדי שלא יבטל כו'.

— ובזה יש להמתיק ג"כ ההמשך בגמרא שם מיד לאח"ז: "כל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל וכו' לאחר שנתגאה זה וכו'", כי, כיון שקודם התפלה אינו בדין ברי', ובכל זאת אוכל ושותה (מבלי לחשוש שמא יבטל), משום שדעתו שאינו בטל, ועל-כרחך הוא מפני שמחשב עצמו לדבר חשוב ("נתגאה זה") שג"כ אינו בטל, וכמו חתיכה הראוי' להתכבד שאינה בטילה²⁹.

(ב) עוד תנאי בדין ברי' — שיהי' ענינו מתחילת בריתו כן (רש"י ד"ה טמאה — חולין קב, ב⁶²).

ובכלל⁶³, הרי תנאי זה (שמתחלת ברייתו תהי' בו נפש האלקית) ישנו בכאו"א מישראל תמיד, כי בכל יום ויום מתחיל ענין חדש, כלשון הכתוב⁶⁴ "חדשים לבקרים", וכמו שאומרים "המחזיר נשמות וכו'", ואומרים בכל יום ויום "נשמה שנתת בי טהורה וכו'" — הרי שמתחלת ברייתו בכל יום נכנסת בו נפש האלקית, ובמילא כל אחד שייך לבירור חלקו בעולם מבלי ליבטל כו', כדין ברי' שלא בטיל.

(ג) עוד תנאי בדין ברי' — שיהי' שלם, שלא יחסר ממנו אבר. וענינו בעבודת האדם — כדכתיב⁶⁵ "תמים תהי' עם ד' אלקיך", "פי' כשיהי' ד' נמשך להיות אלקיך, דהיינו ע"י המצות", שהם ממשיכים חיות באיברי הנפש ועי"ז גם באיברי הגוף, רמ"ח אברים

(61) מאמר ז' (פ"ד), ומאמר י"א (פ"ב).

(62) ושם: "אכל צפור) טמאה בין בחיי' בין במיתתה בכל שהוא, חייב, דברי' היא, ולא צריכה שיעור, כדתנן באלו הן הלוקין באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום שהיא כברייתה, אלמא ברי' אסורה בכל שהוא, אבל לאו דנבלה ליכא לחיובי משום ברי', דכשנבראת לא הי' עלי' שם נבלה, הלכך אלאו דנבלה לא מחייב עד כזית" (שלכן, בצפור טהורה, רק בחיי' בכל שהוא, אבל במיתתה — בכזית).

(63) כלומר, מבלי להכנס לפרטי הענינים — אם נפש האלקית מתגלית בו, או שצריך עדיין לגלותה כו'.

(64) איכה ג, כג. וראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ד. סמ"ו ס"ו.

(65) פ' שופטים יח, יג.

כנגד רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת כנגד שס"ה גידים⁶⁶ — אזי יהי' תמים (לקו"ת נצבים ד"ה כי המצוה ס"ב⁶⁷), ובהיותו תמים (שלם, ללא חסרון אבר), יש לו דין ברי' שלא בטיל בצאתו לעולם לעסוק בעבודת הברורים;

משא"כ אם חטא, שאז נעשה מחוסר אבר⁶⁸ — אינו ברי' (לפי שאינו שלם), ובמילא יש לו לירא מפני עבודת הברורים, כי:

לאחרי שחטא אדם — עלול יותר לחטא, וכמאמר רז"ל "כך היא אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך וכו' עד שאומר לו לך עבוד ע"ז" (שבת קה, ב), כי בתחלה (קודם שחטא) לא הי' שייך לזה (לע"ז), ולאחרי שחטא בענין אחד ("עשה כך"), עלול יותר לחטא כו', ואמרו רז"ל עבר ושנה כהיתר נעשה לו (יומא פו, ב) — שעלול יותר לחטא בכלל, ובפרט באותו דבר גופא שנכשל בו מקודם, שלכן אמרו רז"ל "היכי דמי בעל תשובה, כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושני' וניצל הימנה וכו' באותה אשה באותו פרק באותו מקום" (יומא פו, ב), "מתוך שדומה מכל וכל לזמן שנכשל בו כבר, יצרו מתגבר עליו" (רש"י שם),

וכידוע (לקו"ת ואתחנן ט, ד — בשם המגיד) שזה שאמרו רז"ל⁶⁹ אל יאמר אדם אי אפשי וכו' אלא אפשי ומה אעשה שאבי וכו', הוא דוקא בצדיק, ולא בבעל תשובה, כי הוא (בעל תשובה) צריך להתרחק — אף שכבר עשה תשובה, ובפרט קודם ששב, שיש ללעו"ז שליטה בו, ולא עוד אלא שגם בתומ"צ שעושה, יונקים הם (הלעו"ז) מזה (לעיין הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג וקונטרס ומעין שם⁷⁰).

וכיון שעלול הוא יותר לחטא — יש לו להתיירא מפני עבודת הברורים, שלא יבטל כו'.

ו. ובכלל יש חילוקי מדריגות בזה (עד כמה יש להתיירא מפני עבודת הברורים, שלא יבטל כו'), ותלוי באופן הכניסה בברורים:

(66) זח"א קע, ב.

(67) מה, ג.

(68) ראה לקו"ת שם: "משא"כ אם חיסר מצוה א' או פגם בה, הרי נעשה מחוסר אבר".

(69) תו"כ ופרש"י קדושים כ, כו.

(70) בהל' ת"ת שם: "אמרו חכמי הקבלה שכל התורה ומצות שאדם עושה בעודו רשע כו' מוסיף כח בקליפות לפי שעה". ובקונטרס ומעין מאמר ז' בסופו: "גם אם לומד תורה ועושה מצות .. קודם שעשה תשובה אין תורתו וקיום מצותיו רצוים ומקובלים למעלה .. ולכן אינו ממשיך המשכת אלקות ע"י לימוד התורה וקיום המצות".

ככל שהכניסה בעבודת הבירורים גדולה יותר, היינו, שיוורדים לברר דברים תחתונים ומגושמים יותר — גדולה יותר האפשרות שיבטל כו', ובמילא, יש צורך שיהי' אצלו דיין ברי' בתוקף ובגילוי כו'.

ולאיך, כאשר הכניסה בבירורים היא בענינים שאינם תחתונים ומגושמים כ"כ, אזי די בעצם היותו ברי' מתחלת ברייתו, גם אם אין זה בהתגלות אצלו — שלכן, יש דברים שמותר לעשותם גם קודם התפלה, קודם התגלות נפש האלקית, שזהו תנאי הא' בדין ברי' (כנ"ל ס"ה), וכמו שתית מים (עיין שו"ע או"ח ספ"ט⁷¹), כי, גם אז (קודם התגלות נפש האלקית ע"י התפלה) יש בו נפש האלקית, וכמו שאומר "נשמה שנתת בי", וא"כ הוא בדין ברי' לענין זה, אף שלגבי אכילה ושתי' ממש אינו בדין ברי' עד שתתגלה בו נפש האלקית ע"י התפלה.

(והחילוק שבין זה שיש בו נפש האלקית גם קודם התפלה להתגלותה ע"י התפלה — הוא בדוגמת דבר בשו"ע אדה"ז מהדורא תניינא סס"ד, שגמר ועיקר הכניסה דנפש הקדושה היא כשהוא בן י"ג שנה, ותחילתה — בחינוך לתומ"צ, וגם במילה. ובקונטרס ומעין (מ"ג פ"ב) — שהתחלת פעולתה הוא בי"ג שנה).

ועד"ז מצינו חילוק נוסף באופן הכניסה בבירורים — ש"עם הארץ אסור לאכול בשר" (פסחים מט, ב), שאינו יכול להעלותו, ולכן הבשר מורידו ומשפילו למטה, משא"כ תלמיד חכם שבכחו וביכלתו לברר את הבשר⁷².

וזהו גם כללות ענין הנדרים⁷³ — שכאשר האדם משער בנפשו ורואה שלא יוכל להעלות המאכל ע"י אכילתו מפני שמקושר בגשמיות (ואדרבה, שיווריד הדבר ההוא לגשמיות, וממילא ממשך ומוריד גם את גוף האדם אחריו), צריך לפרוש ממנו.

— ולכן נאמר על בעל תשובה שצריך לסגף את עצמו כדי להרחיק עצמו ממותרות שלא יורידנו ויחזור לסורו ח"ו (לקו"ת ד"ה כי תצא הב' ס"ד⁷⁴).

(71) ושם (ס"ג): "מים מותר לשתות קודם תפלה". ובשו"ע אדה"ז (ס"ה): "מותר לשתות מים קודם התפלה אע"פ שהם צורך הגוף הואיל ולא שייך בהם גאוה".

(72) ראה לקו"ת בהעלותך לא, ד. תצא לו, ג.

(73) ראה לקו"ת מטות פג, ב (פב, ב). וראה גם "רשימות" חוברות לה (ע' 9) נא (ע' 7).

(74) לו, ג (וראה שם לו, ב) — בהמשך להענין דעם הארץ אסור לאכול בשר.

ולכאורה גם בבעל תשובה יש לחלק⁷⁵ — שאם עשה תשובה מאהבה, שעוקר החטא מעיקרא, ונעשה לו כזכיות (יומא פו, א⁷⁶), הרי הוא כדמעיקרא, ובמילא אין לחשוש שיחזור לסורו, משא"כ כשעושה תשובה מיראה, "כבעל מום שנתרפא שמקצת שמו עליו"⁷⁷, צריך לסגף וכו'.

(75) להעיר גם מסה"מ תש"ה ע' 42.

(76) ושם: "כאן מאהבה", ובפרש"י: "השב מאהבה נעקר עונו מתחילתו". ושם, ב: "זדונות נעשו לו כזכיות .. כאן מאהבה".

(77) פרש"י יומא שם (ע"א).